

Téma

Pátý roční konference Forum 2001 (14. až 17. října 2001) byl věnován tématu, jehož protichůdné interpretace stojí za většinou konfliktů v dnešním světě: lidským právům.

Den první: Lidská práva a různé civilizační okruhy

Jsou lidská práva univerzální, nebo se jedná o západní koncept, který lze obtížně aplikovat na jiné civilizace, spoluvytvářející dnešní svět? Je nesporné, že sama myšlenka individuálních lidských práv je spojena s dědictvím americké a francouzské revoluce, a tedy s pojmem občanských svobod, a s dvěma staletími vývoje moderního demokratického státu. Oněch dvě stě let změnilo tvář světa a jejich dynamika byla tvořivá i ničivá. Přinesla průmyslovou revoluci a nevídaný technologický rozvoj, na druhé straně dravost, soupeření, nacionalismus a dvě světové války. Evropská nebo euroatlantická civilizace byla první v celosvětových dějinách, která se opakovaně, jak svým náboženstvím, tak idejí stálého pokroku a růstu, deklarovala jako univerzální se všemi nároky a se všemi odpovědnostmi z toho plynoucími. Vůči řadě národů a kultur se přitom těžce provinila, zvláště v dobách koloniální expanze. Paradoxně ve chvíli, kdy se zdá, že své viny odčinila a poučila se z nich, se vrací otázka, zda koncept univerzálních lidských práv není jen skrytým nástrojem "západního imperialismu". Přestože podobná ideologizující obvinění většinou přicházejí z oblastí bez vlastní demokratické tradice, je podobné otázky nutno brát vážně už proto, že kvůli nim stále umírají lidé.

Stav lidských práv je samozřejmě v různých regionech planety různý. Nabízí se otázka, zda opravdu mají být nároky na ně všude naprosto stejné, nebo zda lze respektovat některé specifické odchylky (už tím ale trpí proklamovaná "všeobecnost" lidských práv), nebo dokonce tolerovat některé kulturně, historicky nebo nábožensky podmíněné praktiky, které jsou se Všeobecnou deklarací lidských práv v otevřeném rozporu. Kde jsou hranice kulturních odlišností, kam až smí nebo nesmí sahat mezinárodní dohled nad dodržováním lidských práv? Jak se vyrovnat s tvrzením totalitních režimů, že starost o lidská práva uplatňovaná zvenčí je zasahováním do vnitřních věcí, přičemž argumentují právě kulturní odlišností?

Shoda zdaleka nepanuje ani v tom, zda jsou lidská práva výhradně prostředkem obrany individuálních svobod jednotlivce, nebo zda mají opodstatnění i koncepce kolektivních lidských práv. Ty, jak víme, řada i demokratických států odmítá, neboť zejména v posledním desetiletí byly právě nároky radikálních nacionalistů na kolektivní právo sebeurčení příčinou výbuchu tragických konfliktů i dlouhotrvajících občanských válek. Podobná, i když jemněji odstíněná je i otázka, jak je tomu s právy menšin - etnických, kulturních, intelektuálních, politických nebo sexuálních: jsou práva menšin zvláštní kategorií lidských práv nebo vždy jen souhrnem práv jednotlivců tvořících menšinu?

Kromě těchto vysoce politických, protože mezinárodně zpolitizovaných otázek nastupují otázky praktičtější, ba každodenní. Například zda k lidským právům patří i práva sociální, zda jsou též univerzální, nebo musí být předmětem realistické dohody podle místních podmínek.

Nebo podobně: Jsou základními lidskými právy právo na čisté životní prostředí a na ekologicky udržitelný rozvoj?

A konečně pokládaly se otázky povahy spíše filosofické. Od jakého věku člověka lze mluvit o lidských právech - od početí, od narození, od dospělosti? Je-li právo na život uznaným lidským právem, je jím i právo na smrt? Podaří se jako doplněk k lidským právům prosadit i obecně závazné lidské povinnosti, a měly by takové snahy nějaký praktický smysl?

Den druhý: Mezinárodní organizace a lidská práva

V posledních letech se v souvislosti s rozvojem mezinárodní a nadnárodní spolupráce zásadně mění role národních států, a to právě ve chvíli, kdy se některé národy k vlastní státnosti teprve propracovaly. Probíhají paralelní procesy mezinárodní integrace - mluví se o novém pojetí budoucích federací kontinentálního rozměru - a tato integrace vyžaduje i delegaci části státní suverenity vyšším celkům, na druhé straně se čím dál více rozhodovacích pravomocí přibližuje na lokální úroveň a některé státy se rychle decentralizují a regionalizují. Tým expertů uvažují o perspektivách globálního řízení (global governance), jako například skupina pro přípravu reformy OSN. Problémem většiny mezinárodních organizací, které vznikaly v posledních padesáti letech, je jejich těžkopádnost a klesající autorita. Otázkou vlastní legitimity, autority a budoucího směřování se zabývají nebo budou zabývat i Evropská unie, NATO, Mezinárodní měnový fond a Světová banka, i když jejich kritici se ptají, zda a nakolik je těchto institucí zapotřebí a komu, jakým zájmům slouží.

Jisté je, že globalizující se svět potřebuje určitou institucionalizovanou autoritu. Dosud se však liší míra přesvědčení o závaznosti nadnárodní legislativy: s prosazováním a vymáháním práva přes hranice států mají ambivalentní zkušenost mezinárodní soudní instituce.

Mezinárodní ochrana lidských práv má mimořádný význam v krizových situacích, a to jak v akutních, jako etnické konflikty a občanské války, tak v chronických, jako dlouhodobý útlak národnostních menšin nebo politická represe opozičních sil. Zvláště zde se osvědčuje mezinárodní součinnost na vládní a nevládní úrovni - nevládní organizace jsou často ochotny zasáhnout i tam, kde vlády z politických důvodů váhají, a mobilizovat mezinárodní veřejné mínění. Dobrovolníci z organizace Lékaři bez hranic poskytují přímou pomoc v situaci ohrožení života civilního obyvatelstva i proti vůli místních úřadů, Amnesty International pro jistotu monitoruje porušování lidských práv všude na světě, tedy i v demokratických zemích. Legitimní jsou v tomto kontextu otázky, zda mezinárodní úsilí o co nejrychlejší tlumení konfliktů nebývá vedeno spíše obavou o ohrožení ekonomických zájmů než skutečnou oddaností věci lidských práv, stejně jako tázání po dosavadní účinnosti ochrany lidských práv v ozbrojených konfliktech.

Čím dál širší mezinárodní rozměr mají problémy ekologické, sociální a ekonomické. Všechny, zejména environmentální otázky, mají celosvětovou naléhavost, a proto budou zaznívat po celou dobu trvání konference, ne pouze v jednom specializovaném panelu či workshopu. Mají všechny oblasti světa něčím nebo někým slibované nebo dokonce zaručené právo na určitou životní úroveň nebo dokonce na blahobyt? Jaký vliv bude mít budoucí demografický vývoj planety, řízená i spontánní migrace, únik mozků na lidská práva? Má

vzdělanec z třetího světa právo odejít, nebo povinnost zůstat, či se vrátit? Jaká je budoucnost státních hranic? Neuzavřou se ekonomicky úspěšné regiony, které si mohou dovolit rušit vnitřní hranice, do pevnosti tvořené silně střeženou hranicí vnější? A jak to zdůvodní zbytku světa?

Shodneme-li se na potřebě přijmout spolu s lidskými právy i pravidla všelidské odpovědnosti, nepatří k nim především péče o společnou planetu, o globální společné statky a jejich rozumná správa a účinná ochrana?

Jaké má dnes šance vize budování občanské společnosti?

Den třetí: Lidská práva a státní suverenita

Závěrečný den konference se pokusil prozkoumat většinu již naznačených problémů z poněkud odlišné perspektivy. Měly být předvedeny a interpretovány na základě praktických zkušeností osobností, které se buď samy v některé z následujících oblastí angažovaly, nebo ji dlouhodobě sledovaly, studovaly a komentovaly. Jednalo se o problematiku vyjádřenou těmito vztahy:

- lidská práva a humanitární intervence
- lidská práva a mezinárodní spravedlnost
- lidská práva a mezinárodní právo
- lidská práva a demokracie
- lidská práva a ekonomické sankce.

Sami účastníci diskuse si položili otázku, jak si osobně formulovali profesní výzvu či závazek pro 21. století. V širší souvislosti padly i provokující otázky, zda by neměla platit zásada, že lidská práva lze nabízet, podporovat, chránit, nikoli však uplatňovat vojenskou nebo policejní silou, nebo zda se lidská práva nestala konceptem, který umožňuje zpětnou legalizaci čehokoli. Závěr debaty na velké téma lidských práv pak záměrně připravil půdu pro vyhlášení Pražské deklarace, k němuž došlo v odpoledních hodinách.

--

Pražská deklarace 1

Přijata na 5.konferenci FORUM 2000, Praha, Česká republika, 17.října 2001

1. ÚVOD

Potřeba duchovní, morální a politické globalizace

Globalizace jako proces i jako stav světa je jedním z nejvýznamnějších rysů civilizačního vývoje na

přelomu třetího tisíciletí. Její mocná a všudypřítomná dynamika jistě lidstvu přinesla řadu blahodárných vymožeností, zároveň je však mnohými vnímána jako hrozba téměř ve všech oblastech lidského konání. Příslib univerzální prosperity a blahobytu, stojící v jádru moderního věku, se ukázal jako iluze. Velká část světové populace má zkušenost hluboké ekonomické nerovnosti, psychologicky či kulturně se ocitá na okraji společnosti své vlasti, a přes historicky nevídaný rozmach politických institucí ztrácí kontrolu nad vlastním osudem. Biliony každodenně obchodovaných dolarů, široce dostupná lékařská péče ani tři desetiletí zvýšené pozornosti věnované ekologickým aspektům rozvoje neuchránily většinu lidstva před nárůstem rozmanitých forem strádání včetně chudoby, nemocí a zhoršování životního prostředí. Čím je ekonomická a technologická globalizace lidstva dominantnější, tím obtížnější je kontrolovat ji prostředky demokratické politiky. A to je velice znepokojivé. Lidstvu chybí odvaha a vůle ke spolupráci, a vynořují se otázky duchovního základu a morálního ospravedlnění globalizace, která vedle zjevných kladů přináší na jedné straně nebezpečí unifikace kultury, ochuzení světa o jeho pestrost, na druhé straně riziko konfrontace kultur, které si nebudou schopny vzájemně rozumět. Ohroženo je tak pokojné soužití národů i samo přežití lidstva.

Pražský pohled

Po pět podzimů se na Pražském hradě scházeli lidé, které přes všechnu různost spojovala touha společně hledat a nacházet odpovědi na tyto otázky. Byly mezi nimi význačné světové osobnosti - laureáti Nobelovy ceny, prominentní politici, vlivní intelektuálové a akademici, umělci a spisovatelé i představitelé různých světových náboženství a duchovních proudů. Konference nazvané FORUM 2000 se snažily probádat méně zjevné, často rozporné a pokud možno hlubší rozměry celosvětového vývoje. Věříme, že se v tomto smyslu v Praze formuje pokus o relevantní odpovědný postoj ke globalizaci, postoj vyznačující se důrazem na duchovní, kulturní a náboženské hodnoty. Pražský pohled se současně inspiroval i kritickým duchem a intelektuální tradicí Prahy, onoho místa na křižovatce evropských dějin, odkud mnohokrát v minulosti vycházely reformní myšlenky a duchovní podněty.

Cyklus konferencí FORUM 2000 se právě dovršil. Jeho účastníci by rádi nabídli výsledky těchto diskuzí všem, kdo mají největší odpovědnost za osudy národů a za stav veřejného mínění, a obrazejí se proto zvláště naléhavě k politikům a k náboženským vůdcům. Obracejí se ale i k vědcům a k podnikatelům, k tvůrcům umění i k pracovníkům médií, a především k mladým lidem na celém světě. Vyzýváme všechny lidi, jimž není lhostejný osud světa, aby zodpovědně přemýšleli o problémech, které se pokoušíme vyjádřit v této Pražské deklaraci.

2. HLAVNÍ ÚKOLY

Konference FORUM 2000 pořádané v letech 1997-2001 poukázaly na řadu závažných problémů tohoto světa na prahu nového tisíciletí. Většina jich se vztahovala alespoň k jednomu z okruhů, které naznačují i možné cíle pokusů o změnu:

Etické minimum

Rozsah a rozmanitost forem, v nichž se vyskytlo násilí ve dvacátém století, je třeba mít neustále na paměti i ve století jedenadvacátém. Je užitečné vyjádřit a nezbytné respektovat globální etické minimum reprezentující základní mravní principy lidstva. Patří k nim příkaz humánního zacházení s každou lidskou bytostí a zlaté pravidlo platné mezi jednotlivci i mezi lidskými společenstvími: „Co chceš, aby ti činili druzí, čiň ty jim, co nechceš, aby ti druzí činili, toho se vystříhej.“ Bděle etické

vědomí by mělo napomoci zmírnit nesmírné lidské utrpení, zastavit ničení životního prostředí a omezit dramatický zánik rostlinných a živočišných druhů i mizení lidských kultur. Světové zdroje jsou využívány velmi nerovně a nepřiměřeně. Jednou z největších zkoušek dneška je proto otázka, jak převést potenciální zdroje z výroby zbraní a drog, z nadměrného luxusu, a materiální spotřeby do úsilí zmírňovat chudobu a hlad, léčit nemoci, zabraňovat násilným konfliktům, řešit problémy spojené s globálním oteplováním a s přírodními katastrofami.

Globální demokracie

Bohatost života na Zemi se projevuje mimo jiné i v nepřeborném množství způsobů, jakými si lidé organizují své záležitosti. Je velmi důležité chránit pluralitu podob správy věcí veřejných a občanské účasti na ní. Avšak určité univerzální normy - snad nejlépe vystižené v koncepci lidských práv - je třeba jasně hájit a získávat pro ně co nejširší světovou podporu. Každá lidská společnost a vláda je jistě nedokonalá, avšak je třeba vyjádřit zřetelná měřítka pro to, jak odlišit demokratické instituce, dobré vlády a otevřené společnosti od těch forem vlády, které poškozují lidskou důstojnost, diskriminují menšiny a nerespektují vládu zákona. Úkol globální demokracie spočívá v tom, hledat takové instituce a mechanismy, které budou současně chránit hodnoty společné celému světu i lokální rozdílnosti.

Politická funkce globální ekonomiky

Globální kapitalismus je zdrojem jak rostoucího bohatství, tak rostoucího napětí ve světě. Je nemožné dlouhodobě zachovat legitimitu globálních trhů, pokud přinášejí výrazný prospěch pouze pětina obyvatelstva planety Země, a to za cenu využívání přírodních a lidských zdrojů zbývajících čtyř pětin. Soutěž bez pravidel a neomezená kapitálová mobilita v konečném účinku ohrožují jednotlivce a společnosti. Představují vedle totalitárních a příkazových ekonomik opačný extrém. Hlavní úkoly globální ekonomiky do budoucna, totiž podpora efektivnosti a rozvoje při zajištěné ochraně životního prostředí a těch, kteří v globální soutěži dosud ztrácejí - nejsou čistě ekonomickými problémy, nýbrž musí být řešeny i v rámci politických a společenských institucí. Snahu o efektivitu hospodářských politik je třeba doplnit politickou prozíravostí a morální odpovědností.

Místní identita, sociální kapitál a lidský rozvoj

Ideální ekonomikou budoucího světa není přísně regulovaná ekonomika, nýbrž ekonomika, která povzbuzuje a upevňuje pozitivní podoby místní nebo regionální identity, zhodnocuje sociální kapitál a rozvíjí individuální lidské schopnosti a možnosti. Světová ekonomika se nikdy nesmí zcela vymknout lidské kontrole, a proto je nezbytné její možné destruktivní účinky vyvažovat udržitelným místním rozvojem. Neustále musíme hledat rovnováhu mezi kapitálovými investicemi a investicemi do vzdělání, mezi omezeným užitkem z komparativní výhody a podporou občanské společnosti a mezi rolí státu a rozvojem soukromých aktivit.

3. CO PĚSTOVAT

V průběhu cyklu FORUM 2000 se jeho účastníci snažili vyjádřit hodnoty společné všem světovým náboženstvím, kulturám a společenstvím, hodnoty, které by se mohly stát jádrem planetárního etického kodexu, společným duchovním základem lidstva. Není možné se smířit se stavem, kdy silami formujícími jednotlivé národní společnosti jsou nekontrolovaný ekonomický rozvoj a partikulární politické okolnosti. Je třeba více pečovat o skutečný zdroj hodnot, o duchovní základy civilizace,

hledat a hájit společný etický kodex, usilovat o univerzální shodu v pojetí lidských práv – a teprve na tomto základu vytvářet a kultivovat politické instituce a rovněž jimi se snažit ovlivnit proces ekonomické a technologické globalizace.

Článek 1

Solidarita, rovnost a spoluúčast

Současné nerovnoměrné využívání zdrojů a ekonomických výhod vyžaduje celosvětový systém solidarity, který by ochraňoval základní práva těch, kdo se nemohou plnohodnotně účastnit mezinárodní soutěže, natož v ní pak úspěšně konkurovat. Právo každého člověka na spravedlivé a rovnocenné lidské zacházení a právo lidí na spoluúčast v rozhodování o záležitostech, které na ně mají vliv, by měly patřit mezi základní kameny globální civilizace v 21. století. To se zvláště týká postavení žen, v neposlední řadě těch, které jsou oběťmi zneužívání ve vlastních rodinách a domácích násilí.

Článek 2

Tolerance, pochopení a ochrana rozdílnosti

Rozmanitost globální civilizace patří mezi její největší bohatství. Představuje rezervoár zkušeností, znalostí a alternativ. Ochrana odlišných forem správy věcí veřejných a kulturního vyjádření, jakož i odlišné náboženské víry a životního stylu - jednotlivců, skupin a společností, zvláště slabých a menšinových – jsou proto pro budoucí globální společnost naprosto nezbytná. Právo být jiný by mělo platit všude tam, kde toto právo neotvírá cestu k netoleranci či porušování jiných lidských práv.

Článek 3

Respekt a zodpovědnost

Veškerý život na naší planetě včetně lidské existence je zakotven ve vyšším řádu, přesahujícím naše životy. Měli bychom to respektovat jako jednotlivci, společnosti i národy a jednat podle toho jako odpovědní správci, přemáhat pokušení k osobnímu i skupinovému sobectví. Respekt k člověku, ke každé lidské bytosti, k lidskému životu ve všech jeho etapách a formách a odpovědnost za životní prostředí a za budoucí generace jsou klíčovými předpoklady trvalé udržitelnosti, kontinuity a humánnosti globální civilizace.

4. CO ZMĚNIT

Výše deklarované hodnoty nejsou v žádném případě pro lidstvo něčím zcela novým. Mnohé z nich jsou ostatně, jakkoliv nedostatečně, již zmiňovány ve významných mnohostranných úmluvách, v různých slavnostních dokumentech i v mezinárodním právu. Potíž je v tom, že nejsou účinně podpořeny adekvátními a fungujícími institucemi. Mezi cíle FORA 2000 od počátku patřila snaha definovat institucionální rámec, který by umožnil přeměnit tyto hodnoty v praktické nástroje, překonat jejich případné vnitřní konflikty a stanovit globální priority.

Článek 4

Spojené národy

Největší a nejrepresentativnější ze všech světových institucí stále zaostává za skutečným stavem dnešního světa. Hlasování v Radě bezpečnosti stále odráží spíše rozdělení moci v polovině minulého století než současnou potřebu účinného globálního dialogu, všeobecné spoluúčasti, nové energie a

nového étosu. Reforma OSN by měla mimo jiné směřovat k vytvoření odpovědného orgánu OSN, který by se věcně zabýval planetární krizí životního prostředí. OSN nového tisíciletí musí být pružnější a účinnější, její akce rychlejší a adekvátnější. Jen tak může být její autorita posílena.

Článek 5

Mezinárodní právo

Ačkoliv bylo podepsáno a ratifikováno mnoho celosvětových dohod, jen několik jich bylo skutečně naplněno. Mezinárodní právo musí projít reformou, aby překonalo svou nestabilní, rozpornou a nezávaznou povahu a aby zajistilo účinný, průhledný a rovnoprávný mechanismus vynucování práva. Pouze tehdy však mohou globální hodnoty převládnout nad partikulárními zájmy a krátkodobými ohledy.

Článek 6

Bretton-woodské instituce

Mezinárodní měnový fond, Světová banka a nedávno i Světová obchodní organizace jsou často předmětem kritiky, odmítání i dramatických protestů. Tyto instituce mají značný potenciál pro pomoc v rozvoji těch nepotřebnějších, pro spolupráci na vytváření celosvětových ekonomických, ale i zákonných a etických norem, jakož i pro jejich vymáhání. Aby tento potenciál mohly realizovat, musí se ovšem nejprve více otevřít, být transparentnější a odpovědnější v celé šíři záběru svého působení a zcela v souladu s velkou mocí a vlivem, jimiž disponují. Apelujeme proto na vlády, aby v tomto směru na on instituce vyvíjely tlak, avšak žádáme též věcnější postoj médií, konstruktivnější a především neagresivní podněty kritiků a demonstrantů a větší angažovanost a tvořivost diplomatů a ekonomů.

Článek 7

Světová náboženství a církve

Mezináboženská setkání, která neodmyslitelně patří ke konferencím FORUM 2000, prokázala, že představitelé církví a náboženství jsou schopni hledat a ocenit to, co je spojuje výše, než to, co je rozděluje. Náboženství mají olbřímí potenciál pro budoucnost lidstva; mohou hrát významnou roli v usmiřování rozdílných kultur, v šíření univerzální etiky a společně pracovat na vytváření morálního klimatu v globalizovaném světě. Za určitých okolností a v jistých formách však mohou být náboženské ideály a symboly zneužity k eskalaci konfliktů mezi menšími i většími skupinami a společenstvími. Apelujeme proto na věřící různých náboženství a na jejich představitelé, aby podporovali všechny aktivity směřující k prohlubování dialogu, vzájemného poznání, porozumění a spolupráce lidí přes hranice jednotlivých náboženství a duchovních proudů a distancovali se od všech projevů netolerance a násilí.

Článek 8

Nadnárodní korporace

Globální obchod se podílí na stále větší části materiálního bohatství a nadnárodní korporace jsou primárními nositeli růstu, inovace a tvořivosti. V mnoha oblastech neexistuje nikdo jiný, kdo by poskytoval lidem potřebnou práci, kapitál a technologii. Ekonomická globalizace propůjčuje nadnárodním firmám obrovskou moc a vliv. Jejich působení však v určitých případech nebere ohled na lokální kontext, škodí životnímu prostředí a přímo či nepřímo porušuje lidská práva. Mají-li se ony korporace stát odpovědnými a respektovanými partnery rozvoje globální společnosti, musí hrát výše

zmíněné hodnoty – v konkrétní podobě morálních kodexů, sociálních a ekologických auditů - v jejich chování podstatnější roli než doposud.

Článek 9

Vzdělání a úloha národního státu

I přes pokračující proces mezinárodní politické integrace jsou národní státy velmi významnými subjekty mezinárodního dění. Většina států má dnes demokraticky zvolenou vládu. Role státu v éře globalizace by neměla být redukována, nýbrž transformována tak, aby odrážela celému světu společné globální hodnoty. Státy by měly vytvářet pro nevládní organizace a soukromé firmy takové právní prostředí, aby mohly jednat co nejsvobodněji, a zároveň by měly vkládat maximum zdrojů do vzdělání jako základní podmínky lidsky důstojné budoucnosti, ale i do budování a udržování infrastruktury a komunikací, do záruk bezpečnosti, rozvoje mezinárodní spolupráce a rozvoje občanské společnosti. Určování pravidel ekonomické soutěže a vymáhání práva by měly být rozhodujícími úkoly státu.

Článek 10

Základní vzdělání pro všechny

Organizace spojených národů by spolu s ostatními mezinárodními organizacemi a ostatními členskými státy měli připravit celosvětový program zaručující bezplatné základní vzdělání pro všechny děti na světě jakožto jednu z hlavních podmínek překonání negramotnosti a nouze a terorizmu, který z nich pramení.

Článek 11

Odpovědnost nezávislých médií

Média mají zvláštní odpovědnost za to, aby neopakovala a nerozšiřovala falešné informace, stereotypy a předsudky o odlišných náboženstvích a národnostech a nepřitahovala pozornost veřejnosti k obrazům násilí. Platí to zejména pro média, která v určitém kulturním nebo náboženském prostředí zprostředkovávají informace o jiných společnostech.

Článek 12

Globální občanská společnost

Občanská společnost hraje klíčovou roli v transformaci globálních hodnot do efektivních nástrojů. Energická, nezávislá a vzájemně provázaná občanská společnost by měla pracovat na místní, regionální, národní i globální úrovni. Její nezastupitelnou úlohou je vytvářet přirozené předivo vztahů mezi morálkou, politikou a ekonomikou, mezi trhy a státy, mezi globálním a lokálním, tedy zároveň na všech úrovních i navzájem mezi nimi.

5. JAK VÉST DIALOG

Pětiletá série konferencí potvrdila zásadní důležitost kritického dialogu o problémech našeho společného světa. Svou šíří záběru, neformální atmosférou a složením účastníků představují konference FORUM 2000 experiment. Usilovaly o analýzu globálních problémů, ale současně byly zkouškou vedení celosvětového dialogu o velice složitých otázkách mezi lidmi mnoha různých názorů. Tato zkušenost vytváření kultury citlivého, ale netriviálního globálního dialogu je součástí poselství

FORA 2000. Následující principy by měly spočívat v základech každého smysluplného a trvale udržitelného globálního dialogu:

Článek 13

Kultura dialogu

Způsob, jakým jsou diskuse vedeny, je stejně důležitý jako téma, na něž debata probíhá. Bez schopnosti s úctou naslouchat druhým, bez upřímného uznání legitimacy jinakosti druhých lidí, kulturní rozdílnosti a rozmanitosti politických forem nemůže žádná globální debata mít smysl nést plody. V případě mnoha složitých problémů a velkých kulturních a názorových rozdílů může založení kultury dialogu po určitou dobu tím jediným, čeho může být prozatím dosaženo. Věříme však, že zkušenost dialogu může být východiskem a počátkem k vytváření takové kultury vztahů, takové globální civilizace, která by činila z této planety bezpečný a důstojný domov pro všechny její obyvatele.

Článek 14

Co nejširší zastoupení

Důsledkem nedostatečné možnosti účastnit se takového dialogu a být v něm považován za rovnocenného partnera je frustrace, pocit křivdy a nedůvěra. Nevyslyšené hlasy nacházejí nežádoucí způsoby, jak přitáhnout pozornost! Není ovšem v silách žádná konference, ani konference FORUM 2000, vytvořit prostor pro všechny hlasy, které z různých oblastí světa zaznívají. Navzdory tomu je ovšem třeba stále hledat a rozšiřovat diskuzní příležitosti zejména pro hlasy těch, kteří jsou nebo byli nějak znevýhodněni, diskriminováni, a tudíž vytlačeni na okraj světového dialogu.

Článek 15

Názorová pluralita

Usilovat o uniformní jednotu názorů je nejn nereálné, ale také nežádoucí – vedlo by to k nebezpečné kognitivní, a posléze morální a institucionální nadvládě. Představitelé odlišných postojů - kritičtějších, nekonformních a zneklidňujících myšlenek - jsou zcela nezastupitelní pro objevování alternativ, pro věrnou reprezentaci reality dnešního světa a pro budování důvěryhodného globálního dialogu. Takové debaty jsou nutně pomalé, komplikované, nákladné a bolestné, ale významně napomáhají důležitému procesu vzájemného učení se, upevňují kulturu respektu a vytvářejí si atmosféru spravedlnosti

Článek 16

Služba výstavbě globální společnosti

Skutečný dialog je nemožný v situaci převahy či nadvlády některého z jeho účastníků. Vyžaduje jak čestnost, tak obezřetnost. Globální alternativy a životaschopná řešení budeme nalézat, jen pokud budeme odhalovat neplatné předpoklady a zpochybňovat neplatné předpoklady a falešnou logiku, pokud budeme poukazovat na partikulární zájmy, pokud budeme odolávat zjednodušujícím chápáním světa stejně jako nemístnému zevšeobecňování. Pohled každého z nás je silně ovlivněn naší zkušeností a místem, z něhož se díváme. Musíme ve vzájemné diskuzi vytrvale hledat a testovat takové koncepty, strategie a postupy, které mají šanci stát se univerzálními hodnotami a všeobecně přijatelnými pravidly. Bez kultury globálního dialogu vyznějí všechny snahy o kultivaci globální společnosti naprázdno.

6. VÝZVA KE SVĚTOVÉ VEŘEJNOSTI

Pražská deklarace se dotýká složitých globálních problémů, a obrací se tudíž nejprve k těm institucím a skupinám, které nejvíce ovlivňují chod tohoto světa. Ty nesou největší odpovědnost. Konference FORUM 2000 se však vyznačovaly neformálním, přátelským a osobním charakterem debat a setkání. Proto bychom Pražskou deklaraci rádi v tomto duchu otevřenosti a důvěry nabídli všem lidem dobré vůle na naší planetě. Jen tehdy, když si každý člověk začne hlouběji uvědomovat svou spoluodpovědnost za náš společný svět, může být oprávněna naše víra, že to, co v dnešním světě vzbuzuje naděje, převáží nakonec nad tím, co nás ohrožuje.

--

Doprovodné akce Konference Forum 2000

E-Forum

Hosté:

Susan George, Transnational Institute

Martin Bursík, Ecoconsulting

Jakub Patočka, Literární Noviny

Martin Ander, Hnutí Duha, etc.

Moderátor: Hazel Henderson, Ivo Bělohoubek

Data: 15.10.2001, 13:30 - 17:00

16.10.2001, 13:30 - 17:00

17.10.2001, 13:30 - 16:30

Místo: <http://www.e-forum.cz>, Masarykova univerzita Brno, Univerzita Palackého Olomouc

Pořadatel: E-Area, Ondřej Liška, tel: 0602-284 793

Fotogalerie E-Forum

E-forum je alternativní diskusí k jednáním Fora 2000. Všechny diskusní příspěvky účastníků budou v reálném čase vysílány na internetu zvukem i obrazem. Diskuse E-Fora budou reagovat na příspěvky v hlavním sále a také rozvíjet vlastní témata (ekologie, technologie, cyberhumanismus, sociální teorie, atd.). Do otevřené diskuse, které se vloni zúčastnilo bezmála 3000 lidí, se zapojí odborníci, aktivisté a umělci i běžní uživatelé internetu. Videokonferenčně se Pražský hrad spojí i s akademickou veřejností z brněnské a olomoucké univerzity. Záznamy z debat budou na internetu k dispozici i účastníkům z jiných světových časových pásem. Projekt je realizován za velkorysé podpory společností GTS a System602.

Jaká bude historie 21. století?

Hosté: Francis Fukuyama

Datum: 15.10.2001

Čas: 16:00

Místo: CERGE-EI, Politických vězňů 7, Praha 1

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky, Jan Marian tel.: 02/24 81 34 60

Fotogalerie: Jaká bude historie 21.století?

Jak se vyhnout konfliktu mezi islámem a Západem?

Hosté: H.E. Sheikh Mohammed Mohammed Ali a H.E. Sheikh Abbas Mohajerani

Datum: 15.10.2001

Čas: 17:00

Místo: Malý sál Městské knihovny, Mariánské náměstí, Praha 1

Pořadatel: Společnost Člověk v tísni, Filip Pospíšil, tel.: 02/41011558

Fotogalerie: Jak se vyhnout konfliktu mezi islámem a Západem?

Reflexe německého překonávání minulosti

Host: Joachim Gauck

Moderátor: Pavel Žáček

Datum: 15.10.2001

Čas: 17:00

Místo: Goethe Institut, Masarykovo nábř. 32, Praha 1

Pořadatel: Goethe Institut Prag, Monika Štěpánová, tel.: 02/ 219 62 213

Rozhovor s dlouholetým spolkovým zmocněncem pro podklady tajné služby bývalé NDR bude zaměřen zejména na systém lustrací ve Spolkové republice Německo, správu a zpřístupňování archiválií, na výzkumné úkoly a ochranu osobních údajů a na trestně právní postih komunistických zločinů.

Zahraniční politika USA?

Host: Elizardo Sánchez Santa Cruz

Datum: bude upřesněno

Čas: bude upřesněno

Místo: Univerzita Karlova - Jinonice, U Kříže 8, místnost 1031

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky, Jasena Goldsmithová,
jasena.goldsmithova@amo.cz

Pracovní jazyk: angličtina

Legendy ekologického myšlení v Brně

Host: Vandana Shiva

Moderátor: Jakub Patočka

Datum: 15.10. 2001

Čas: 18:00

Místo: Fakulta sociálních studií MU v Brně, Gorkého 7, Brno

Pořadatel: Fakulta sociálních studií MU v Brně, Hnutí Duha, Jakub Patočka, tel: 02/2487
2480

Globalizace a ekologie: Čím je proces globalizace v ekologické perspektivě? Jak se daří prosazovat ekologické myšlení v Evropě a v Indii? Jaké jsou vyhlídky světového ekologického hnutí po 11. září?

Site Specific + Paměť + Tolerance

Procházka tvorbou Dani Karavana

Host: Dani Karavan

Datum: 15.10.2001

Čas: 18:00

Místo: New York University Center, Malé nám. 2, Praha 1

Pořadatel: Terra Infinita a New York University in Prague, Ivona Raimanová, tel.: 0603/15
89 29

Přednášku přednese Dani Karavan, izraelský umělec působící v Paříži a v Tel Avivu, zakladatel tzv. environmentálního sochařství, stojícího svým pojetím na hranici mezi sochařstvím a architekturou. Jeho monumentální díla jsou vždy koncipována pro daný prostor a reflektují širší společenskou situaci a také problematiku lidských práv. Je autorem řady projektů pro veřejný prostor v městském nebo krajinném prostředí po celém světě.

Existují hodnoty, které musíme sdílet globálně?

Moderátor: Martin Bursík

Datum: 15.10.2001

Čas: 18:00

Místo: Barokní refektář Strahovského kláštera, Strahovské nád. 1/132, Praha 1

Pořadatel: Společnost pro trvale udržitelný rozvoj ve spolupráci s česko-japonskou společností, Pavel Šremer, tel.: 0602/455 510

Diskuse s hosty Fora 2000, které bude předcházet tradiční čajový obřad. Diskuse za účasti představitelů různých kulturních a náboženských tradic se bude zabývat možnostmi sbližování kultur, hodnotami, které mohou být vzájemně sdílené, a specifikami jednotlivých kultur.

Rusko v éře Vladimira Putina

Host: Grigorij Javlinskij

Datum: 15.10.2001

Čas: 18:45

Místo: Michnův palác, Újezd 450, vchod z Všehrdovy ulice, Praha 1 - Malá strana

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky, Jan Marian, tel.: 02/24 81 34 60

Fotogalerie: Rusko v éře Vladimira Putina

Střední Evropa 12 let po pádu komunismu

Host: Adam Michnik

Datum: 16.10.2001

Čas: 16:00

Místo: Maďarské kulturní středisko, Praha 1, Rytířská 25 - 27, 2. patro

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky ve spolupráci s Polským institutem, Jan Marian tel.: 02/24 81 34 60

Fotogalerie: Střední Evropa 12 let po pádu komunismu

Střední Evropa 12 let po pádu komunismu II

Host: Jacques Rupnik

Datum: 17.10.2001

Čas: 11:00

Místo: Maďarské kulturní středisko, Praha 1, Rytířská 25 - 27, 2. patro

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky, Jan Marian tel.: 02/24 81 34 60

Turecko a lidská práva

Host: Akin Birdal

Datum: 18.10.2001

Čas: 12:30

Místo: Sal kina Evald, Narodni trida 28, Praha 1

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky, Jan Marian, tel.: 02/24 81 34 60

Fotogalerie: Turecko a lidská práva

Seminář pro zájemce o bělorusistiku

Host: Vincuk Viačorka

Datum: 18.10.2001

Čas: 14:10

Místo: Filosofická fakulta UK, Praha 1, Nám. Jana Palacha 2, místnost č. 308b

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky ve spolupráci s Běloruským centrem, Jan Marian, tel.: 02/24 81 34 60

Fotogalerie: Seminář pro zájemce o bělorusistiku

Bělorusko po volbách

Host: Vincuk Viačorka

Datum: 18.10.2001

Čas: 18:30

Místo: Fakulta sociálních věd UK, Praha 1, Opletalova 26, místnost č. 314

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky, Jan Marian, tel.: 02/24 81 34 60